

Наталія Федорчук,
кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри
педагогіки, психології та фахових методик,
КЗВО «Барський гуманітарно-педагогічний
коледж імені Михайла Грушевського»
ORCID ID 0000-0003-2834-844X
nataliafedorcuk79@gmail.com

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

У статті на основі аналізу наукових джерел та власних досліджень розглянуто проблему підготовки майбутніх вчителів початкових класів до реалізації Концепції нової української школи. Автором наголошено на тому, що сучасна філософія освіти в Україні диктує нові тенденції розвитку освітньої галузі та визначає пріоритетність гуманізації навчання, особистісного підходу, розвитку особистісного потенціалу здобувачів освіти, а реформування початкової освіти в контексті Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» вимагає переосмислення концептуальних філософських та методологічних засад підготовки майбутніх учителів початкової школи. Зроблено висновок, що в умовах реформування системи та змісту початкової освіти в Україні сучасний вчитель початкової школи має бути готовий до виконання актуальних часу та вимогам професійних функцій коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини. Таку особистісну та фахову готовність майбутніх спеціалістів мають забезпечити заклади вищої педагогічної освіти шляхом сприяння вивченню здобувачами освіти психолого-педагогічних дисциплін, проходженню ними різноманітних видів виробничої та педагогічної практик. Описано досвід фахової підготовки студентів до педагогічної діяльності в новій українській школі викладачами Комунального закладу вищої освіти «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського», представлено результати моделювання особистості сучасного вчителя студентами спеціальності «Початкова освіта».

Ключові слова: реформування освіти, нова українська школа, фахова підготовка, педагогічна діяльність, готовність до професійної діяльності.

Natalia Fedorchuk. Preparation of future primary school teachers for the implementation of the New Ukrainian School Concept

The article deals with the issue of preparing future primary school teachers to implement the Concept of the new Ukrainian school. It is based on the analysis of the scientific sources as well as the author's own research. It is emphasized that the modern philosophy of education in Ukraine defines new trends in education and determines the priority of humanizing education, individual approach, and students' personal development. Reforming primary education in the context of the Concept of public policy in reforming general secondary education «New Ukrainian School» requires rethinking of the conceptual philosophical and methodological principles of training future primary school teachers. It is concluded that under the conditions of reforming the system and content of primary education in Ukraine, modern primary school teachers must be ready to meet the current requirements of professional responsibilities of a coach, facilitator, tutor, and moderator in the individual educational trajectory of a child. Such personal and professional readiness of future specialists should be ensured by institutions of higher pedagogical education by providing the study of psychological and pedagogical disciplines by students, and conducting various types of pedagogical practices. The experience of professional training of students for pedagogical activity in the new Ukrainian school by the teachers of the Municipal Institution of Higher Education «Bar Humanitarian and Pedagogical College named after Mykhailo Hrushevsky» is described; the results of modeling the personality of a modern teacher by students of specialty «Primary Education» are presented.

Key words: education reform, new Ukrainian school, pedagogical activity, professional training, readiness for professional pedagogical activity.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Державний стандарт початкової загальної освіти визначає зміст початкової загальної освіти, який ґрунтується на загальнолюдських цінностях та принципах науковості, полікультурності, світського характеру освіти, системності, інтегративності, єдності навчання і виховання на засадах гуманізму, демократії, громадянської свідомості, взаємоповаги між націями і народами в інтересах людини, родини, суспільства, держави [1].

Нині перед закладами вищої освіти постає низка важливих зобов'язань, серед яких пріоритетним є підготовка майбутніх учителів початкової школи до реалізації завдань, передбачених новим Державним стандартом, до формування ключових і предметних компетентностей учнів.

Нові освітні цілі, завдання та зміст початкової освіти вимагають переосмислених методологічних підходів до організації освітнього процесу, упровадження інноваційних технологій навчання, що базуються на сучасних досягненнях психолого-педагогічної науки та творчій діяльності вчителя.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Учителю і його професійна діяльність стали об'єктом дослідження таких класиків як Ш. Амонашвілі, Г. Ващенко, А. Дістервег, Д. Дьюї, Я. А. Коменський, М. Стельмахович, В. Сухомлинський, К. Ушинський тощо. Серед сучасних науковців цій проблемі приділили свою увагу І. Бех, Н. Бібік, І. Богданова, В. Бондар, Г. Васянович, Л. Войтко, В. Володько, О. Дубасенюк, М. Євтух, І. Зязюн, В. Ільченко, О. Киричук, В. Крутецький, Н. Кузьміна, В. Лозова, С. Максименко, В. Моляко, Н. Ничкало, О. Пехота, О. Савченко, В. Сластьонін, Г. Сухобська, О. Сухомлинська, Г. Тарасенко, Г. Троцько, Л. Хомич, І. Якиманська, Р. Хмелюк, О. Щербаков, М. Ярмаченко тощо.

Мета статті. Упровадження Державного стандарту початкової школи призвело до необхідності переосмітки концептуальних засад підготовки майбутніх фахівців. Саме цій проблемі й буде присвячене дане дослідження.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. «Підготовка вчителя початкових класів до впровадження нового Державного стандарту початкової загальної освіти, нових програм і підручників вимагає комплексного наукового підходу та системної й виваженої роботи в умовах динамічних і кардинальних змін. Реально їх здійснити можливо лише за умови, коли кожен студент сам буде активно та наполегливо вчитися, прагнути підвищувати рівень своєї фахової компетентності, збагачувати власний педагогічний досвід» [2].

У підготовці майбутніх учителів початкової школи слід орієнтуватися на головні компоненти Концепції Нової української школи: 1) новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві; 2) орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм; 3) наскрізний процес виховання, який формує цінності; 4) педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками [3].

Важливою складовою формули Нової української школи є вмотивований учитель, який має свободу творчості й розвивається професійно. Великого значення в Концепції набуває педагогіка партнерства, що ґрунтується на принципах гуманізму й творчого підходу до розвитку особистості [3].

Майбутніх педагогів слід знайомити із особливостями організації освітнього процесу в Новій українській школі: 1) особистісно-орієнтована модель освіти; 2) формування загальнолюдських цінностей; 3) організація освітнього середовища [3].

Вони мають бути готові до реалізації вимог таких принципів Нової української школи як: презумпція талановитості дитини; цінність дитинства; радість пізнання; розвиток особистості; здоров'я; безпека [3].

Ознайомити здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Початкова освіта» із вище зазначеними положеннями та ідеями слід у ході вивчення ними психолого-педагогічних дисциплін. Представляємо досвід роботи у вказаному напрямку Комунального закладу вищої освіти «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського».

У контексті вивчення змісту курсу «Педагогіка (теорія навчання)» робиться акцент на вивченні науково-дидактичних засад організації освітнього процесу в Новій українській школі.

Вивчаючи тему «Зміст загальної середньої освіти», студенти знайомляться із: Концепцією реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», її метою та головними компонентами; викликами, що стоять перед початковою школою; чинниками якісної початкової освіти; компетентнісним підходом, ключовими компетентностями; педагогікою партнерства; особливостями організації освітнього процесу; Державним стандартом початкової загальної середньої освіти, Базовим, Типовим, робочим навчальними планами,

календарним плануванням вчителя.

На семінарському занятті аналізуються сучасні тенденції реформування змісту освіти в Україні, на лабораторному занятті – Державний стандарт початкової загальної освіти, модельні навчальні програми для 1-4-их класів.

Вивчаючи тему «Видові поняття процесу навчання. Процес навчання як система», студенти розглядають проблему готовності дітей до шкільного навчання, особливості розвитку дітей 6-7 річного віку, вплив навчання на розвиток школяра. На семінарському занятті обговорюються психологічні засади організації процесу навчання в Новій українській школі.

На занятті «Сутність, функції і структура процесу навчання» аналізуються особливості організації освітнього середовища в Новій українській школі, роль вчителя та учнів у формуванні психологічно безпечного середовища, технологія забезпечення права вибору, формування спільних цінностей, розвитку відповідальності школярів, методика проведення ранкових зустрічей.

Під час вивчення теми «Закономірності, принципи і правила навчання в загальноосвітній школі» такі питання: інтеграція в Новій українській школі (тематичний і діяльнісний підходи); стратегії розвитку критичного мислення школярів; особливості тематичного планування в Новій українській школі на інтегрованій та міжпредметній основі.

Опрацювання теми «Особистість педагога в контексті сучасної освітньої парадигми» передбачає розгляд актуальних проблем сучасної педагогічної науки: вимоги до особистості вчителя як організатора освітнього процесу; професіограма вчителя початкової школи; формування цінностей у майбутнього педагога; формування інноваційної поведінки педагога; атестація та сертифікація педагогічних працівників; самоосвіта та самовиховання в розвитку особистості вчителя; самоосвіта як один із шляхів професійного становлення вчителя. На практичному занятті аналізується система здобуття педагогічної освіти та вимоги щодо професійної діяльності педагогічних кадрів в Україні в контексті Концепції Нової української школи.

Особлива увага приділяється характеристиці методів навчання в Новій українській школі (тема «Структура і функції методів навчання. Вибір та конструювання методів навчання»), сучасних вимог до уроку в Новій українській школі, дидактичних особливостей уроку для учнів шестирічного віку (тема «Форми організації навчальної діяльності учнів початкової школи»), розробці конспекту проведення навчального заняття згідно з відповідною модельною навчальною програмою.

На занятті за темою «Оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи» розглядаються особливості оцінювання індивідуальних досягнень учнів в Новій українській школі, технологія формування оцінювання результатів пізнавальної діяльності молодших школярів та створення їх портфоліо, аналізується Положення про державну підсумкову атестацію учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти тощо.

Обов'язковим на заняттях із педагогіки є аналіз методичних рекомендацій «Нова українська школа: порадник для вчителя» [4], відеолекцій з онлайн-курсу для вчителів початкової школи на платформі «EdEra»: модуль 1 «Загальний огляд» (Нова українська школа; Державний стандарт початкової освіти; компетентність; наскрізні вміння); модуль 2 «Організація класу» (управління класом; ранкове коло; правила; рутини); модуль 3 «Інтегроване навчання» (інтеграція; інтегроване навчання; тематичне навчання; карта знань (інтелект-карта); лепбук; щоденні 5 (Daily 5); 10 кроків до самостійності; читання для себе; читання разом з другом; письмо для себе; робота зі словами; слухання; щоденні 3 (Daily 3); модуль 4 «Критичне мислення» (таксономія Блума; критичне мислення; передбачення; запитання до автора; багаторівневі запитання; графічні організатори; групова робота; робота в групах. Джигсоу I, II; дискусія; кубування; РАФТ); модуль 5 «Письмові практики» (письмові практики; щоденник вражень; торітеллінг); модуль 6 «Методики викладання у 1 класі» тощо.

На заняттях із психології опрацьовується розділ «Особливості розвитку дітей 6-7-річного віку» (початок навчання у школі: вплив на емоційний стан і поведінку дитини; особливості психічних і пізнавальних процесів; особливості розвитку дитини під час організації навчання) методичних рекомендацій «Нова українська школа: порадник для вчителя» [4].

Також планується аналіз відеолекцій з онлайн-курсу для вчителів початкової школи на платформі «EdEra», зокрема, модуль «Нейропсихологія» (нейропсихологія в освітньому середовищі; розвиток вищих психічних функцій в онтогенезі; труднощі навчання; довільність як необхідна умова навчання; нейропсихологічна діагностика та нейропсихологічна корекція).

На заняттях із основ інклюзивної освіти вивчаються соціальна та освітня інклюзія, особливості організації освітнього процесу та фізичного середовища, функції асистента вчителя з інклюзивної освіти, шляхи співпраці вчителя початкових класів із додатковими фахівцями, практика

спільного викладання, особливості співпраці з батьками дитини з особливими освітніми потребами, індивідуальна програма розвитку для дитини з особливими освітніми потребами [4; 7].

Планується аналіз занять з онлайн-курсу для вчителів початкової школи на платформі «EdEra»: зміст та структура модуля «Інклюзивна освіта»; компетентності вчителя для реалізації інклюзивного навчання; компетентності вчителя для реалізації інклюзивного навчання; особливості освітнього процесу для учнів з порушеннями зору; особливості освітнього процесу для учнів з порушеннями слуху; успішна освіта для дітей з розладами аутистичного спектра; діти з інтелектуальними порушеннями; діти з психологічними травмами; діти із комплексними порушеннями розвитку; психосоціальна підтримка дітей із травматичним досвідом; діти з важкими порушеннями мовлення в інклюзивному класі; активізація роботи мозку дитини під час навчання за допомогою вправ та ігор; запобігання булінгу; поведінковий аналіз у роботі з усіма дітьми класу.

Особливої уваги заслуговує спецкурс «Технологія організації освітнього процесу в Новій українській школі». Мета його викладання – ознайомлення майбутніх фахівців із науково-теоретичними та технологічними основами організації та проведення освітнього процесу в Новій українській школі.

Об'єкт вивчення: освітній процес у Новій українській школі.

Предмет вивчення:

зміст освіти, форми, методи та засоби організації освітнього процесу в Новій українській школі;

психічні прояви різних розладів, зв'язок вищих психічних функцій та поведінки із структурами мозку, особливості навчання дітей із виявленими та встановленими психічними розладами, що спричинені дисфункцією мозку;

теоретико-методологічні, нормативно-правові та організаційно-методичні засади інклюзивної освіти в Новій українській школі;

шляхи, форми, методи та засоби співпраці закладу освіти з батьками в освітньому просторі Нової української школи.

Основними завданнями вивчення дисципліни є: 1) ознайомлення майбутніх педагогів із педагогічними засадами організації освітнього процесу в Новій українській школі та співпраці з батьками в Новій українській школі, основами нейропсихології та інклюзивної освіти в Новій українській школі; 2) формування у студентів фахових компетентностей в площині організації освітнього процесу в Новій українській школі; 3) розвиток у студентів інтересу та прагнення до інноваційної педагогічної діяльності; 4) формування педагогічного мислення, культури, ерудиції здобувачів освіти; 5) розкрити роль педагога у налагодженні співпраці з батьками в освітньому просторі; 6) обґрунтувати необхідність налагодження співпраці з батьками на засадах педагогіки партнерства й гуманного підходу до дитини; 7) проаналізувати сучасну модель взаємодії з батьками в Новій українській школі; 8) ознайомити із формами, методами та засобами співпраці з батьками; 9) окреслити основи педагогічного спілкування вчителя в контексті співпраці з батьками; 10) обґрунтувати творчий характер діяльності сучасного вчителя.

Програма спецкурсу передбачає вивчення студентами чотирьох розділів [5; 6]:

1) педагогічні засади організації освітнього процесу в Новій українській школі (теми: «Особистість педагога в контексті сучасної освітньої парадигми»; «Мета початкової освіти в Україні»; «Зміст початкової освіти в Україні. Державний стандарт початкової загальної освіти»; «Особливості розвитку дітей 6-7-річного віку»; «Особливості організації освітнього середовища в Новій українській школі»; «Інтеграція в Новій українській школі: тематичний та діяльнісний підходи»; «Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів НУШ»);

2) основи нейропсихології в Новій українській школі (теми: «Основні положення нейропсихології як науки»; «Функціонування головного мозку»; «Нейропсихологія в освітньому процесі»; «Напрямки нейропсихологічної корекції»; «Врахування індивідуальних та психофізіологічних особливостей молодших школярів в організації освітнього процесу в Новій українській школі»; «Дитина-шкульга: особливості розвитку та функціонування мозку, навчання та виховання»; «Дислексія та дисграфія»; «Диспраксія та дискалькулія»; «Особливості навчання дітей із синдромом гіперактивності»);

3) основи інклюзивної освіти в Новій українській школі (теми: «Інклюзивна модель освіти як модель соціального устрою: сутність, завдання та принципи»; «Інклюзія – стратегія міжнародного законодавства»; «Національне законодавство у сфері інклюзивної освіти»; «Зарубіжний досвід інклюзивної освіти»; «Діти з особливими освітніми потребами: особливості психофізичного розвитку»; «Діти з особливими освітніми потребами: індивідуальний підхід та етапи соціалізації»);

«Роль батьків у впровадженні інклюзивної освіти»; «Універсальний дизайн інклюзивного освітнього середовища»; «Команда психолога –педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами»; «Індивідуальна програма розвитку дитини з особливими освітніми потребами»; «Індивідуальний навчальний план дитини з особливими освітніми потребами та його складові»; «Технології навчання в інклюзивному освітньому середовищі»; «Технологія оцінювання результатів інклюзивного навчання»);

4) основи співпраці з батьками в Новій українській школі (теми: «Педагогічні засади спілкування вчителя із батьківським комітетом»; «Батьківські збори як форма співпраці з батьками в освітньому просторі»; «Методика організації та проведення індивідуальних зустрічей з батьками»; **«Інноваційні форми спілкування з батьками»**; «Залучення батьків до участі в житті класу: вплив на навчально-виховний процес»; **«Батьки як помічники вчителя»**; «Оформлення батьківської кімнати»).

У результаті вивчення вище зазначених навчальних дисциплін у здобувачів освіти формується низка фахових компетентностей:

здатність до інтеграції та реалізації предметних знань як основи змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформаційної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної;

здатність управляти власними емоційними станами, налагоджувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів початкової освіти до навчання та організувати їхню пізнавальну діяльність;

здатність до проєктування осередків навчання, виховання й розвитку здобувачів початкової освіти, формування у них морально-етичної, естетичної, екологічної, статево-гендерної, трудової, економічної, інтелектуальної, фізичної, громадянської, правової, інформаційної культури, формування їх наукового світогляду на основі науково-педагогічної спадщини світової класичної педагогіки та української етнопедагогіки;

здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення, наскрізних умінь та навичок, м'яких навичок, формування у них ціннісних орієнтацій та ключових компетентностей;

здатність до моделювання змісту відповідно до очікуваних результатів навчання, добору оптимальних форм, методів, технологій та засобів формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у процесі вивчення освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформаційної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної;

здатність до різних видів оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти на засадах компетентнісного підходу, готовність до контрольної-оцінної діяльності;

здатність до професійно-педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами;

здатність до моделювання та організації освітнього процесу в Новій українській школі в умовах дистанційного та змішаного навчання на основі online-платформ та сервісів.

Свідченням успішності проведеної роботи є змодельовані портрети особистості сучасного вчителя студентами спеціальності «Початкова освіта»:

«І ось я розпочала свою вчительську діяльність. За своє педагогічне кредо я взяла слова відомого вченого Норберта Вінера: «Ми змінили своє оточення так радикально, що тепер повинні змінювати себе, щоб жити в цьому новому оточенні». Тепер я Учитель. Чого я прагну? Насамперед, заслужити довіру в дітей! Я повинна стати не просто вчителем, а другом, наставником, прикладом для наслідування, психологом, рукою допомоги для дітей. Я працюю і працюватиму заради солодких плодів педагогічної праці – розумних і вихованих школярів. І дуже хочу, щоб цю насолоду відчувала не лише я, а й вони! Учителем працювати, скажу щиро, нелегко! Але я переконана: у нас все вийде!» (А.Ткачук);

«Я Вчитель! Це надзвичайна професія! Робота в школі вимагає повної самовіддачі, цілковитої витрати розумових, фізичних та духовних сил. Учитель зобов'язаний бути дуже тонким психологом, щоб уміти розпізнати найкращі якості та здібності кожного учня та допомогти їх максимально розвинути. Учитель має завжди намагатися знайти індивідуальний підхід до учня, адже кожна дитина має від природи свій неперевершений та дивовижний талант. Головне – допомогти йому розквітнути. Навіть у найпохмуріші часи вчитель має залишатися прагматичним оптимістом, має

допомагати втілювати мрії своїх учнів, формувати нових членів суспільства, які матимуть активну громадську позицію, стануть успішним в європейській Україні» (Я. Семенова).

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у визначеному напрямі. Загалом можна стверджувати, що в умовах реформування системи та змісту початкової освіти в Україні сучасний учитель початкової школи має бути готовий до виконання актуальних часових та вимогам Концепції «Нова українська школа» професійних функцій коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини.

Таку особистісну та фахову готовність майбутніх спеціалістів мають забезпечити заклади вищої педагогічної освіти шляхом сприяння вивченню здобувачами освіти психолого-педагогічних дисциплін, проходженню ними різноманітних видів виробничої та педагогічної практик.

Поглибленому вивченню даного питання й будуть присвячені подальші дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт початкової загальної освіти. URL: http://www.mon.gov.ua/newstmp/2011/20_04/12.
2. Коваль Л.В. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи: технологічна складова: монографія. Донецьк: Юго-Восток, 2009 375 с.
3. Концепція «Нова школа. Простір освітніх можливостей». URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016>.
4. Нова українська школа: poradnyk dlia vchytelia». Під заг. ред. Н.М. Бібік К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017 206 с.
5. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)». Реєстр професійних стандартів. Електронний ресурс. URL: <https://www.me.gov.ua/documents/detail?lang=uk-ua&id=22469103-4e36-4d41-b1bf288338b3c7fa&title=restprofesiinikhstandartiv>.
6. Професіограма сучасного вчителя початкових класів у руслі впровадження концепції Нової української школи Олександра Кузенко Людмила Мацук. <https://doi.org/10.15330/esu.13.160-166>.
7. Себало. Л. Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до самоосвітньої діяльності – теорія і методика професійної освіти : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2016. 265 с.

REFERENCES

1. Derzhavnyi standart pochatkovoï zahalnoi osvity. URL: http://www.mon.gov.ua/newstmp/2011/20_04/12. [in Ukrainian].
2. Koval L.V. Profesiina pidhotovka maibutnix uchyteliv pochatkovoï shkoly: tekhnolohichna skladova: monohrafiia. Donetsk: Yuho-Vostok, 2009. 375 s. [in Ukrainian].
3. Kontseptsiiia «Nova shkola. Prostir osvitykh mozhlyvostei». URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016>. [in Ukrainian].
4. Nova ukrainska shkola: poradnyk dlia vchytelia». pid zah. red. N.M. Bibik K.: TOV «Vydavnychyï dim «Pleiady», 2017. 206 s. [in Ukrainian].
5. Profesiinyj standart za profesiiami «Vchytel' pochatkovykh klasiv zakladu zahal'noi seredn'oi osvity», «Vchytel' zakladu zahal'noi seredn'oi osvity», «Vchytel' z pochatkovoï osvity (z diplomom molodshoho spetsialista)». Reiestr profesiinykh standartiv. Elektronnyj resurs. URL: <https://www.me.gov.ua/documents/detail?lang=uk-ua&id=22469103-4e36-4d41-b1bf288338b3c7fa&title=restprofesiinikhstandartiv>. [in Ukrainian].
6. Profesiograma suchasnoho vchytelia pochatkovykh klasiv u rusli vprovadzhennia kontseptsii Novoi ukrains'koi shkoly Oleksandra Kuzenko Liudmyla Matsuk. <https://doi.org/10.15330/esu.13.160-166>. [in Ukrainian].
7. Sebalo. L. Pidhotovka majbutn'oho vchytelia pochatkovykh klasiv do samoosvitn'oi diial'nosti – teoriia i metodyka profesijnoi osvity : dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. Kyiv, 2016. 265 s. [in Ukrainian].

Матеріал надійшов до редакції 28.01.2022 р.